

Jean de Courberive: Obhajoba mlčen

41073

Obhajoba mlčení (2)

JEAN DE COURBERIVE

Obhajoba mlčení

1937 ve Staré Říši na Moravě

*Důstojnému Pánu P. Jaroslavu Kosterovi,
knězi Církve katolické,
v studijních methodách s námi i v snahách
našich vůbec horlivému, (neboť sourodému
v slovu i mlčení) oddaně věnují vydavatelé.*

Samoty nezdravé; mlčení vražedná

Probrali jsme mlčení výchovná a přátelská, nyní následují *samoty nezdravé*.

Sapere ad sobrietatem. Poněvadž mlčení není samo sobě účelem, nesmíme se do něho nořit *sine modo*; nesmí nás pohltit.

Existují samoty nezdravé, a právě tak i mlčení vražedná. Obezřelost, rádkyně ctností - *auriga virtutum* - podržuje si tu všechna práva; ona musí ukládat zálibě v samotě její míru, rozlišování a třídění.

Příliš mnoho řeči je znak slabosti nebo vulgárnosti. Člověk vulgární je mluvka; člověk hluboce založený je málomluvný.¹⁾

Pozorujme, studujme lidi a svěřujme se jen těm, kteří zasluhují *secretum regis... nolite dare sanctum canibus*. Sdílnost a odevzdanost (ně-

¹⁾ Hello, Philosophie et Athéisme, str. 183.

kdy tak potřebné) mají býti udržovány v pravé míře prostotou a obezřelostí. Chraňme žárlivě svobodu svého vnitřního života a nedovolujme přístupu do své duše lidem hlučným anebo nevhodným. Promluvit ve vhodnou chvíli, říci, co je třeba a jak se patří, a když bylo poslání skončeno, znovu se pohroužit v mlčení. Jinak klid a důvěra v Boha.

Samoty blahodárné, nebo nezdravé? Jaké bude naše měřítko?

Je tu předně spolehlivý zkušební kámen: plody, výsledky. *Ex fructibus eorum* ... Jsou samoty, které člověka srážejí; jsou mlčení, která ho povznášejí, jiná ho otupují nebo zabíjejí.

Za druhé je tu analýsa člověka a subjektivních a objektivních životních podmínek. A závěr tohoto badání se shoduje a souhlasí s výsledkem pozitivní metody, naučením z dějin: člověk je tvor společenský, a absolutní, nucená samota hrubě odporuje pravdě.

Zde se setkáváme s blouzněním výstředníka, který způsobil tolik zlého latinské duši: Jean-Jacques.

Jakub Maritain konfrontuje na několika hutných stránkách své knihy „Trois Réformateurs“ pojetí člověka jako tvora společenského u sv. Tomáše a u Rousseaua, rovněž i jejich metafysiku samotářského života.¹⁾ Samota přináší člověku možnost získávat si nejúplnější a nejlepší „realisace“. Přesto však není dobře, aby byl člověk sám, naprosto sám. Musí si žádat od společnosti - neříkám *od davu*, vřavy - pomoci a opory; má²⁾ čerpat ze styku s lidmi intelektuální a morální potravu, kterou by si mohl asimilovat v tajných laboratořích své duše. Samota a klid jsou nezbytné pro tuto metafysickou alchymii.

„Ten, kdo nemá nijakého styku s lidmi, je bestie nebo Bůh“ (Aristoteles).

¹⁾ Str. 170 a násl.

²⁾ V biologickém a mravním smyslu slova *má*: nutnost, závaznost.

Lidský život v celém, plném smyslu toho slova, život ducha, lidského ducha, který není čirým duchem - ach, nedělejme se anděly - ale duchem vázaným na ukázněné tělo, snese stálý přechod ze samoty do společnosti, z náměstí do modlitebny. Včela sbírá pel na volném vzduchu, pod jasným sluncem od kališku ke kališku, a vrací se moudře k úlu zatížena kořistí.

Konstruktivní duch sv. Tomáše¹⁾ vybudoval ve své ustavičné péči o uchování, zharmonisování, uspořádání a zredukování množství v jedno přátelské vztahy mezi životem samotářským a společenským. Život společenský je nezbytným požadavkem pro společný život lidí. A ti, kteří ho chtějí překonat, musí urazit kus cesty, proniknout jím, prožít ho. Život samotářský je ve vitální souvislosti s životem společenským. Život společen-

¹⁾ Sv. Tomáš, Summa theologická, Traktát o stavech životaích, 2-2, q. 188. Charakteristické texty jsou citovány Maritainem, op. laud., str. 172, 173.

ský je podřízen životu samotářskému. „Samota je výkvět velkoměsta“. ¹⁾ Posledním smyslem velkoměsta, účelem civilisace, je umožnit život kontemplativní. ²⁾ Poskytovat duším možnost soběstačnosti (v nedokonalé míře, v níž je to dovoleno ubohému živočichu, opatřenému rozumem), pěstovat kapacitu samoty duši, toť celý smysl společenského organismu. Stát je služebníkem *živoťa vnitřního*, zaručuje jeho volný průběh, a zastavuje se s úctou na jeho prahu. (Tento ideál je neuskutečnitelný v státě bez Boha. Jaký to rozdíl v pojetí mezi křesťanským chápáním státu a státem - Molochem socialismu a caesaropapismu, zmítajícím se mezi demagogickou anarchií a potlačováním individua!) Není rozporu mezi samotou a velkoměstem, je tu *harmonie*, vyplývající z podřízenosti.

¹⁾ J. Maritain, str. 175.

²⁾ Je to myšlenka Aristotelova, kterou náležitě osvětlil P. Pègues v *Initiation thomiste*.

Rousseau zase nás přenáší do města vystaveného naruby. Přenášeje svůj případ člověka nenormálního¹⁾ na pokolení lidské, tvrdí tento ubohý ideolog (*Emil*, kniha první), že *život samotářský* je přirozeným životem *bytosti lidské* a že život ve společnosti znamená úpadek, zřeknutí. Rousseau postupuje bez oddechu: předpokládá duše, schopné zmocnit se samoty rázem (J. Maritain, str. 177-180). Jeho zásady by se daly aplikovat na společnost světců. J.-J. Rousseau vytváří ze samoty *absolutno*. Morálně je člověk bytost *isolovaná*.²⁾

Sed contra. Opakuji ještě jednou, že existují-li vznešené samoty, existují zrovna tak i nezdravé. Rousseau se potkával s člověkem jen v oparu svého snu. Ale člověk z masa a kostí nosí v sobě sociální sklony (Baudin, *Psychologie*, str. 473).

¹⁾ „Dřív než byl Rousseau theoretikem antisociálním, byl člověkem asociálním a vyličil nedostatečně stav duše takto uzpůsobené“. (J. Maritain, cit. dílo, str. 171).

²⁾ J. Maritain, *Trois Réformateurs*.

Člověk je bytost se sklony společenskými. Misantropie a agorafobie jsou choroby psychologické. Zmatená paradoxa Rousseauova - jeho město vystavěné naruby - skandální osud jeho omylů nezmohou nic proti této větě: člověk má sklony společenské. Potřebuje mluvit, hovořit, namítat, aby mohl myslet. (Podle starých vykladačů Genese byla dána žena muži nejen aby zachovala rod, ale aby tím, že mu činí námitky, poháněla myšlení člověka, jehož by bylo mlčení ochromilo. Obecně se žena toho úkolu zhošťuje dobře).¹⁾

„Jsem méně sám se svým psem než s člověkem, jehož řeči nerozumím.“

A. Comte, škola sociologická²⁾ se děsí samoty.

Všecko „lidské“ pochází od kolektiva. Náboženství lidskosti!

¹⁾ V důkladnější studii bylo by možno rozvinout několik psychologických problémů řeči: vztahy mezi mluvením a myšlením. Můžeme myslet aniž mluvíme? Myšlení implicité.

²⁾ Michelet, L' Agnosfisme contemporain, str. 40-41, 67.

Sed contra: Je zcela pravdivé, že člověk je závislý na svém prostředí a nemůže se dokonale izolovat. Dáme-li stranou část pravdy obsažené v neo-comfismu (a v solidarismu), vidíme, že duch těžko přijímá toto přehodnocení hodnot. S Aristotelem vysvětlíme docela dobře společnost člověkem; ale pracné zkoumání sociologismu nepoložilo ještě základy pochodu opačného.

Nezdravá samota je tudíž šílená autonomie samouka, který chce zaznamenávat jen své zkušenosti, slibuje si tím objevení Ameriky a zapomíná, že člověk je bytost svou podstatou založená na poučování. Takový člověk dává šach tomuto aforismu moudrosti. Platí za to ovšem jen několika mezerami, několika obrovskými děrami ve své *Weltanschauung*.

Nezdravá samota - toť solipsismus filosofa, který láme pouta s tradicí lidského myšlení jako Descartes; solipsismus germánského idealisty,

pyšné a osamělé to monady, který předělává svět tím, že ho vtěšňuje do svých vlastních kategorií.

Nezdravá samota - toť pýcha namaskovaná na nechápanou hrdost, která se uchyluje na Aventinum mlčení a pase se podívanou na vlastní utrpení, „lkát, plakat a modlit se je stejně zbabělé.“ Utrpení pevně zakořeněné dostupuje krajní míry. Monoideismus anebo neurasthenie užívají zmořený mozek; nenávisť propuká v hloubi srdce; osobní zkušenost se rozšiřuje v pesimistický systém. „Svět je zlý, život špatně udělán. Je třeba ho vyhodit do povětří a znovu vybudovat!“

Nezdravá samota - toť soběstačnost duše neofyta, která se chce obejít bez duchovního rádce, podniknout sama vlastními prostředky *itinerarium mentis ad Deum*, orientovat se v mlžné mystice a řídit sama své duchovní zkušenosti.

A prohlédněme si několik *vražedných mlčení*.

„Jednoho dne přivedli Ježíšovi člověka, posedlého *němým démonem*.

Ďábel mění svou taktiku: hned je to hluk, tlachání; hned zase spoutání, „spiknutí“ ticha.

Mlčenlivý ďábel, jaká to moc!

- na příklad tyto rty, sevřené z ohledu k člověku a obsahující vyznání víry uchystané k odletu!

- mlčenlivý démon, lži, zatajování veřejných travičů, překrucujících fakta a okleštujících texty s hnusnou nepoctivostí!

- mlčenlivý našeptávající démon, utvrzující mlčení podle duše, která si vzala za heslo: *co nejméně*. Existují-li omyly z dobré vůle, kolik je hříšných nevědomostí!

Němý démon kalí vodu, rodí pochybnost, otravuje nás sofismaty, dýmem, a o to se opíráme, abychom nemuseli jednat... Hledali jsme dobře? Světlo se nevkrádá do duší těch, kteří si zakrývají oči a zacpávají uši, ani do duší, které jsou v nečinnosti, které nehledají - z nepřiznaného

strachu, že najdou. *Aegris oculis lux odiosa. Dilexerunt tenebras magis quam lucem. Noluit intelligere ut bene ageret.*

- Mlčenlivý démon, mlčení zastrašené duše anebo pošetilého deisty, který se nemodlí¹⁾ (Rousseau, Jules Simon): „Odpovídat chladným mlčením na věčné mlčení Božstva.“ Chudák! Když Luther padl (lidská pýcha říká: Když se Luther osvobodil), tehdy se už dávno *přestal modlit!*

- Němý démon ve zpovědnici, svírající ústa kajícníkovy strachem, studem z osvobozujícího doznání! Proti této malomyslnosti stojí výbuch vítězné radosti osvobozených zajatců: *laqueus contritus est!*

- Konečně němý démon, udržující hrozivé kličení nenávisť v srdcích, jež nedorozumění rozděluje a jež by rozptýlilo pokorné a bratrské vysvětlení:

¹⁾ Jeden neznabožský filosof smekal před Ukřižovaným, v němž zdravil „velkého člověka“. Říkal: „My se sice zdravíme, ale ne navštěvujeme“.

Evangelium nás učilo, že láska k bližnímu jde ještě před ctností náboženství: „Jestliže si vzpomeneš, když přinášíš nějakou oběť na oltář, že tvůj bratr nebo otec tvůj mají něco proti tobě, zanech svou oběť před oltářem a jdi se nejdřív usmířit se svým bratrem; a pak teprve se vrať vykonat svou oběť“ (Matouš, V, 23-24).

Mlčení a rozumový život

Mlčení a krása

Silentium pulchra caeremonia

„Umění psáti je umění naznačovati“. Kdo se ne-
uměl omezit, neuměl nikdy psát. Naznačovat, to
jest šetřit mlčení čtenářova; ponechávat mu okraj
listu, kousek prázdna, aby si ho mohl doplnit.
Četba má být dialogem, spoluprací autora a čte-
náře, neboť ten dává mimo sebe repliku na text
a prodlužuje, zkracuje, opravuje podle své chuti
duchovní řádky, nastrčené v stránkách, které
obrací.

Spisovatel má být stále zaujat snahou, jak by
ušetřil svému čtenáři volné chvílky, možnosti
mlčení, jak by složil do svého textu opěrné body
myšlenky, vždy ochotné k rozmachu. Je třeba,
aby mlčení čtenářovo mohlo ve vnitřní oblasti
volně prodlužovat pohyb myšlenky a hudbu vět.

„Krajina se nepopisuje slovy, ale napovídá se.“
(L. Daudet.)

Nejkrásnější jsou ty verše, které nebudou nikdy
napsány. (Ed. Haraucourt.)

A odkdy přec je kniha něčím jiným
než snem jednoho dne, který si chvíli vypravujeme,
ptákem, který zacvrliká a odlétne,
růží, kterou vdechujeme a pak odhodíme a která spadne a odumře,
přítelem, kterého oslovujeme a s kterým hovoříme,
z části mu odpovídající a z části naslouchající?

Musset.

Spisovatel má tudíž mluvit i mlčet, přesně se
vyjadřovat i jen naznačovat. „Velký spisovatel
je ten, který dokáže mlčet v pravý čas. Vytuší, co
je nutné a dostačující, aby rozvířilo obrazotvor-
nost. Básník, který si zaslouží toho jména, mění
teda své čtenáře v básníky. Ten, kdo čte poesii,
má být sám básníkem.¹⁾“

Říci všechno, všechno přesně vyjádřit, myslet za
čtenáře znamená nedostatek úcty k těm, jimž je

¹⁾ M. Walgrave, citováno v Card. Mercier, *Ontologie*, str. 337.

určeno umělecké dílo, znamená to pokládat je za lenochy nebo za hlupáky.

Dva příklady objasní toto naučení:

Hlupáci, profesoři filosofie, *si dobírají* těch, kteří *abstrahují* chtějící se dostat k jádru věci. Kdo však neumí *abstrahovat*, t. j. vybírat, vynechávat, zlehka přecházet, zkrátka *m/čeť*, nezná polovici, ne-li vše z Krásy.

Karikatura je abstrakce, výběr, vyproštění, zdůraznění nějaké charakteristické vlastnosti, převládajícího rysu; „zdůrazněná četba charakteristických známek.“ (C. Mauclair.)

Umění znamená svou podstatou *výběr*. Kdo neumí abstrahovat, ovládat a vybírat, není vyvolencem Krásy.

Takoví jsou ti hlupáci, profesoři filosofie, kteří si dělají bláznů z těch, kdož abstrahují, aby vyniklo jádro věci...

Silentium pulchra caeremonia: Jak široké the-

ma je otevřeno lyrismu mlčením „neznámého vojína!“

Zemřeli: Bodavější a demonstrativnější mlčení všeobecné *vanitas* než přivaly řečnictví, které se vzdouvají při odhalování našich prostředních „památníků Nebožtíků.“

Zemřeli: tragické uskutečnění hesla *Ama nesciri et pro nihilo reputari.*“

Ach, toto mlčení: jak nám znechucuje šarlatánský veřejný život kejklířů politiky. *Ama nesciri:* jediný Bůh ví, do jaké rokliny se zřítilo jejich rozdrásané tělo...

Osvícení a plnost, plynoucí z mlčení.

Veškerá důstojnost člověka je v Myšlení.

Myšlení - mlčení.

Člověk je od přírody *mluvka*. Má *hrůzu z vnitřního mlčení*. Spěšně vytváří *verbum mentis*, projev strachu, že nebude žít. Reaguje předčasně. Doba inkubace je nedostačující. Zapomíná na

odůvodněnou radu Fustela des Coulanges: celý život analysování na jedinou hodinu synthesy. Musíme si toto dát líbit od pravdy.

Pýcha vůle sesiluje náš strach z mlčení a naši zálibu v mluvení. „Dát si toto líbit od pravdy? Ale copak se budu obluzovat?“ Nikoliv: *Což jste si jisti, že stojíte tvář v tvář pravdě?* Tak vypadá správně postavený problém. *Ne-li*, hledejte mimo veškeré „oblouzení.“ *Jestliže ano*, dejte se obloudit, proniknout pravdou, neboť pravda osvobozuje, živí. Osvobozuje nás od nás samých, od ubohého personalismu. (A to není maličkost!)

Opravdivý život člověka je *život vnitřní*, a jeho nezbytnou podmínkou je *mlčení*.

Konflikt mezi přirozeným sklonem k zpovrchnění a životem vnitřním je rozhodnutí, které se člověku nabízí mezi *bytím* a *zdáním*.

Být, konat skutky *lidské*, znamená jednat pod tlakem a řízením vůle uvážené a promyšlené.

Jediné mlčení způsobuje, že jsme plně sami sebou: *Silentium oris, silentium operis.*

Ústa mlčí, aby mohla naslouchat řeči srdce.
(Musset.)

Jaké je tedy pravé hledisko, chceme-li oceňovat *lidské hodnoty*?

Hledisko smyslů: hmota, množství, rychlost, hluk.
Hledisko ducha (a víry): mlčení. Jakost duší se měří podle jejich postoje k mlčení, podle jejich kapacity mlčení, podle zabarvení jejich vnitřní řeči. „Zkušebním kamenem člověka je jeho schopnost snášet samotu“ (Schopenhauer.) „Láska k samotě se pramení obyčejně ve vnitřní myšlence, která pohlcuje všechno okolo sebe.“ (Renan).

Mlčení, život v sobě, uspořádání příbytku, hle, v tom je velká, nezbytná a jediná příprava k asimilování živné a osvobozující pravdy.

Pro mistra: Ti, kteří hnuli světem, sestoupili vždy s osamělých výšin meditace. Lidská duše, která hledá moc a zjevení duchovní, zmocňuje se přirozeně samoty. „Poušť je prý příznivá objevům“ (Ménandre). „Právě tímto osamělým stykem s Bohem a studiem Bible dosáhl Savonarola té osobní gigantické síly a vladařské moci vůle, jimiž ze své kazatelny v Duomo vládl Florencii.“¹⁾

Pro žáka: „Jen ve vyprázdněném srdci v duších mlčení a dobré vůle dá se s užítkem naslouchat zjevení zvenčí. Smysl řečí a nádhera znamení by nebyly bez pochyby ničím, kdyby tu vnitřně nebylo úmyslu přijmout božské světlo“ (M. Blondel).

Sully Prudhomme, básník *Života vnitřního* (to je titul jedné z jeho sbírek), opěvoval toto prvenství života duchovního.

¹⁾ J. S. Kennard, *La Force psychique en prédication*, str. 14-18.

Duše je naše pravé já, svět blízký i vzdálený
toho světa, kde noha kráčí a ús' a dýchají,
vnitřní proslov, nedotknutelná říše,
již odmítnutí vůle uzavírá i před Osudem.
Žádný horník tam nevnikne s lampou v ruce,
nikdo nestanul tváří v tvář pod zemí, horší noci.
Dante, který sešel točitými schody do podsvětí,
mohl jen klást otázky duším na cestě.

La Justice, Onzième veille.¹⁾

Svatý Tomáš Akvinský, postavil své principy
této neporušitelné autonomie života vnitřního,
která vytrhuje člověka svou „vnitřností“ z de-
terminismu světa jevového. Jen Bůh a svoboda
mají přístup k tomuto Světci Světců. (Sr. na př.
I, ot. 57., ř. 4: *Utrum angeli cognoscant secreta
cordium?*)

Zajisté že bude dovoleno vidět přenesení této

¹⁾ Sully Prudhomme ztrávil největší část života analýsou vnitřních
hnutí srdce (H. Morice, *La poésie de S. P.*, str. 279). „Většina
lidí žije vnějškově: co je obzvlášť zajímavé, to je věčně proměnlivé
divadlo světa. Jejich slídivé oči, dychtivé novinek a žádostivé ži-
vých dojmů, pátrají neustále ve světě jevů. Nic jim nestojí tak za
to jako uvažovat o jejich povaze a jejich chybách. Mohli by říci
jako Fr. Villon: „Znám všechno kromě sebe sama“. Jiní zase znají

doktriny v kantovském rozlišování mezi svobodou nomenální a fenomenální.

Mlčení je nepostradatelnou podmínkou prohloubeného života intelektuálního. Když máme málo co říci, mluvíme bez oddychu. Mlčení tíží jen ty, kteří nemyslí.¹⁾

Lidská činnost, která není dcerou mlčení, přichází z periferie a zastavuje se na ní. Marně se snaží být horečnatá, závratná; nezanechává více stop než brázdění lodi na moři, nechť ji pokládáte za sebe rychlejší. „Vepsáno na vodu...“ Poněvadž neprýští z velké hloubky, nemá za mák průbojně síly.

jen svou duši. Uzavírají se do sebe jako do poustevny, v níž žijí a mají zalíbení. Jejich pohled do sebe obrácený sleduje se zájmem běh jejich vlastního duchovního života, řeku to prudkou, mlčenlivou, nevýzkumnější než moře. A jestliže náhodou uprou pozornost na divadlo přírodní, události politické nebo zkazky dějinné, je to proto, aby z nich těžili mravní naučení a konečně aby se lépe poznali a lépe žili“. (H. Morice, cit. d., str. 286).

¹⁾ E. Favre, *l' Art antique*, str. 202.

Mocná díla, trvalé vlivy byly vykonány v usebranosti, mlčení, nepřetržitosti. Přetíženost, vzrušení, horečný chvat nevytvořily nikdy nic, co by mělo cenu pro ducha. Velké, nevyvratitelné stromy zapouštěly pomalu své kořeny do půdy.

Naše století horečky, zmatku, nedochůdnosti, spěchu, poziátka, provisornosti, nepřizpůsobení, příruček, žurnalismu, by obzvlášť potřebovalo kúru mlčení. „Lidé se už nemodlí“ podle slavného výroku, *et desolatione desolata est terra quia nemo est qui recogitet corde*.

Řekli jsme, že se musíme dát přemoci pravdou; neboť pravda proniká zvolna jen do duší trpělivých a učenlivých. Dnešní duše „už nemají kdy“; žije se z dojmů, z banalit. Noviny „myslí“ za své čtenáře.

Několik základních principů - Hello říkal, že právě základní pravdy zapomínáme nejvíce - toto vše shrnuje :

- Učení, kazatelství, musí být plnost, která se roz-

lévá. *Contemplari et contemplata fradere.*

- Mluvit znamená umění říci něco někomu. Kázání má takový účinek, jakou má cenu, a cenu má takovou, jakou mělo usebrání, z kterého se zrodilo.

Mlčení, živné prostředí Myšlenky!

Mlčení, opojení Moudrého!

„Ano! ne!“ řekl starověký spisovatel, „dvě nejkratší slova jazyka, ale vyžadují nejvíce rozmyšlení, nežli je vyslovíme“.

Čtení, hledání bez soustředění, bez rozvažování, bez mlčení, vede *k otravě*.

Buď tedy pozdraveno mlčení, živné prostředí pro myšlenku, opojení moudrého, příteli, bratře! Hloubavé mlčení, v kterém vře jediné tryskání myšlenek a vzlet tužeb... nahromaděné stávkovo, zástupy přivedené na staveniště pro hodinu činu!

Mlčení je zdroj pramenů. Mlčení je zásobovatel lidské činnosti, života vnitřního, modlitby.

Pozornost, tato převysoká činnost ducha, znamená: 1) uvolnění; 2) soustředění, samotu a mlčení.

Mlčení je nevyhnutelná podmínka:

1) *Vnímavosti*. Chceme-li si bytí přizpůsobit pod podobami *pravdy*, musíme v sobě nejprve uvolnit vlastnosti okrajové, „nahromaditi“ a utřídit své bouřlivé představy.

Subjektivismus, který je přesvědčen o nedostupnosti bytí, může být jen *povídavý*. Vytváří pravdu, „vyměšuje“ ji. Čím víc mluví, tím víc tvoří, tím je silnější. *Actio transiens*. Dogmatismus naopak *naslouchá*, skloněn nad zjeveními bytí, jehož principy a zákony se odrážejí na jeho rozumu jako čitelné písmo! Aby mohl zaznamenávat tato naučení, *verbum impressum*, aby si je asimiloval, musí nejprve *mlčet*. Chápati znamená vyrovnati se. *Intelligere est quoddam pati. Actio immanens.*¹⁾

¹⁾ Sr. J. Maritain, *Réflexions sur l'intelligence*.

V „*Amitié de France*“, březen-duben 1913, vypravoval C. Charaux, jak pracoval Taine na École normale supérieure za svého večerního studia od pěti hodin do čtvrt na devět. „Prvé dvě hodiny četl, potom psal; jen zřídka překračoval o několik minut tuto hranici, kterou asi pokládal pro sebe za hranici plodné pozornosti. Když jí dosáhl, dával opět do pořádku s nedůtklivou pečlivostí knihy a papíry na svém pultě... stáhl si k očím zelené stínítko, které je chránilo proti přemíře světla, potom zkřížil ruce; a v této absolutní nehybnosti, v této samotě, kterou si byl připravil, náležel zcela sám sobě a svým myšlenkám... Uvažoval a třídil. Shrnoval četbu, kterou právě absolvoval, třídil fakta, s kterými se byl setkal buď ve své četbě, nebo v rozhovorech toho dne či snad dnů předcházejících. Možná, že si i načrtával všeobecné prozatímní poznatky“.

2) *O skutečné činnosti, o mocném záření.*

Samotář, který dal dozrát svým myšlenkám a

uchránil si volné chvíle, aby je mohl prohloubit, zasáhne větší počet duší a hlouběji než člověk *zmítaný*, než člověk v životním shonu... který jde od jedné duše k druhé, dotýká se jich jen zvenčí, oddán jedinnosti, hmotě, hřmotu.

Mluvili jsme o „výchovném mlčení“, o opuštěnosti, k níž je odsouzen velký člověk; budeme mluvit o síle mlčení. Spokojme se tu připomenutím „dynamismu“ duší mlčenlivých a osamělých. „Čím jsme výš, tím víc jsme sami“ (E. Hello). Je to pravda. Do taneční síně chodí víc lidí než na Karmel. Mojžiš - jehož znepokojující osamocení opěvoval Vigny - stejně i Colleone, jsou sami. Lidská velikost,¹⁾ smutná a marná velikost. Co s ní?

Ale i velikost dobrodějná zahrnuje v sobě samotou. Máme-li zářit, zahřívát, osvětlovat, musíme dominovat. *Non ponunt eam sub modio. - Supra montem.*

¹⁾ Mluvim ovšem ne o Mojžišovi, ale o povrchním pojetí Vignyho.

Slunce je samo. Ukřižovaný je sám. *Segregatus* v pathetické samotě, v níž ho vymaloval Vélasquez.

Ale Tábor, Kalvarie, klenba nebeská osvěcují a zahřívají svět se své výše. *Quando exaltatus fuero*, říkal jasně Kristus, *omnia traham ad me*. Apoštolové ani za mák nechápali. On jediný věděl, jak hrozné bude toto „povýšení.“ Mluvil. V. Hugo vkládá do úst papežových: „Jsem universální, poněvadž jsem osamělý“ (Le Pape).

Samotář, v kterém uzrálo *Následování*, mohl se zdát parasiitem nebo lenochem současným lidem „intenzivního života.“ Nechť odpočívá v pokoji! Svou mocnou zářivostí zasáhl a povznesl víc duší než hřmotné polnice a povyk „aktivismu.“

Mlčení neznamená rozumové úbyť, nirvanskou otupělost, nýbrž intenzivní dění vnitřní, odklízování, soustředění a upnutí pozornosti k pravdám, jež duch zaznamenává.

Žil jednou jeden muž, mlčenlivý, metodický a pecivál, současník událostí, které způsobily mnoho hluku a zavinily evropský nepořádek. Jmenoval se Emanuel Kant. Byl profesorem filosofie.

Nuže: tento klidný Pomořanec vykonal pro zneklidnění světa více než Napoleon. Toť příklad, který je vhodno předložit lidem pozitivním - *animalis homo* - smějícím se vám do očí, když jim dokazujete, že peníze řídí svět méně než myšlenky. Lidé kontemplativní přinášejí užitek sociální. Myšlenky řídí svět, ovšem způsobem sobě vlastním, jako *imponderabilie*. Abychom je mohli vnímat, musíme mít spíše cit pro jemnost než pro geometrii.

V jakém smyslu řídí myšlenky svět?

Princip je *účinnější* než prostředek.

Světce je *účinnější* než politik.

Filosof je *účinnější* než agitátor.

Napoleon, ačkoliv byl nakloněn úctě k ducho-

vním hodnotám, živil v sobě výsostné pohrdání k ideologům. Jednal! jednal! To je sice pěkné, ale lidé činu mají právě první zájem na tom, aby si připomenuli, že účinné „jednání“ musí být připraveno vášní (metoda ve službách vášně podle barrèsovské formule), a tvořivá vašeň pro věci pozitivní, pro života schopné, trvanlivé realisa-ce, to je vašeň *s rozeznatelným jádrem*, vašeň tvárná.

Obecné ideje převyšují politickou účinností prostředky a empirismus.

A Napoleon byl přemožen Piem VII.

Meč je hloupý u srovnání s duchem - a hloupost vždy podlehne - když bojuje proti rozumu.

Je známo slavné místo z Donoso Corteze (Essai sur le catholicisme, str. 200):

„Kdyby nebylo pokolení lidské neodvolatelně odsouzeno vidět věci naruby, volilo by si mezi všemi lidmi za rádce theology; mezi theology mystiky; a mezi mystiky ty, kteří vedli život nej-

odloučenější od světa a jeho záležitostí. Mezi osobami, které jsem viděl zblízka, a viděl jsem jich hodně, jediné, u kterých jsem poznal neofřesitelný zdravý rozum, opravdový důvtip, obdivuhodnou schopnost řešit prakticky a moudře nejtěžší problémy a nacházet vždy únik nebo východisko z nejsvízelnějších situací, jsou ty, které vedly život kontemplativní a v ústraní“.

Paradox? „Svět“ - ten velký pošetilec - věří naopak, že člověk, „který zná život“, člověk, který si neodřekl žádnou *zkušenost*, který se probrouzdal všemi bažinami, který ztratil smysl pro morální hodnoty, který prožil - na své útraty - palčivá naučení, šálivá a ničící, ale který má vysoko sahající malichernou slávu, že si může říci: „Znám to, prodělal jsem ono. Naučil jsem se tomu docela sám ...“ (Neříká nic o účtu, který musel zaplatit).

Ano, Cortez má pravdu.

Abychom mohli rozlišovat a nejednat jen nazdař-

bůh, musíme dosáhnout výšky a odstupu, uvolnit se z prašného víru života. Musíme začít od začátku - to jest, v řádu úmyslu, Koncem - požadavky *praktické pravdy*, božské lásky. Bůh nejvíce milovaný, jemuž se především slouží. Musíme vzývat Ducha Rady, jehož dech je vnímatelný jen *v mlčení*.

Svět, pravda, krčí rameny - nebo lépe řečeno řičí radostí, když mu vykládáme o nezbytnostech *jediného potřebného*, jímž se začíná obezřetné uvažování o Karmelech.

Ale můžeme za prvé upozornit „svět“, že odporuje zdravému rozumu a spravedlivosti připouštět *a priori*, že karmeliti nemají pravdu. *Musíme položit otázku a kdo nepředloží jediného problému, není člověk.* (Viz Pascala!) Musíme položit otázku. A karmeliti mají zbraně, aby mohli hájit a vyhrát svou při.

Za druhé jsou-li karmeliti na omylu, aspoň nikomu neškodí. Jsou pak neškodní bloudilové, ko-

lébaní nevinnou ilusí. - Jestliže však „svět“ je na omylu - jestliže opravdu máme především sloužit Bohu, tomu Bohu, bez něhož by se svět tak rád chtěl obejít (vždyť přece veškeré úsilí „nezávislé“ filosofie - toho mythu! filosofie je spojencem víry nebo theofobie: prakticky neexistuje nic středního - směřuje k tomu, aby našla konečně ekvivalent nebo náhradu Boha, zvláště v morálce), jak ohromný praktický omyl a jak tragické procitnutí!

Mlčení je konečně na obou koncích života duše. Na hranici myšlenky se prostírá pás mlčení. Kdo nepocítil na břehu své vnitřní mluvy bít oceán nevyslovitelného; kdo nezahlédl vznešenou malomyslnost svatého Tomáše Akvinského: *videntur paleae...*, ten sám nedobral se dna svého myšlení.

A závěrem připomínám, že nikdy také nemiloval ten, kdo se neoddal opojení z mlčení, zatíženého

láskou, mlčení velkolepého, které nahrazuje nedostatečnost vyznání. Zato však na křídlech mlčení se provádí stoupání duší, které se setkávají nad hlukem, ve výšinách:

Nekonečno může srdce nabídnout
v hlubokosti mlčení.

(Sully Prudhomme.)

Mlčení a život mravní.

Mlčení v sobě zahrnuje *sebeovládání*, tento uzel života mravního. *Tempus facendi, tempus loquendi.*¹⁾ *Pravidlo*: mluvit jen, 1) když máme co říci, 2) myslíme-li, že mluvit je v daném případě lepší než mlčet.

„Jestliže si někdo představuje, že je zbožný, a nekroťí při tom svůj jazyk, klame sám sebe a jeho náboženství je zbytečné“ (Epištola sv. Jakuba, 1, 26). Kdo není pánem svého jazyka, je jenom novicem v ctnosti.

Čtyři základní ctnosti jsou v mlčení obsaženy.

¹⁾ Delafte, *Epitres de saint Paul*, II, str. 70.

Umět mlčet: rozlišování vhodnosti: rozvážnost.
Zatím co mlčení nás činí pány démonovými, mluvení nás vystavuje jeho překvapením tím, že mu poskytuje zbraně proti nám. (Sr. Masson, *Vie spirituelle*, září 1924, str. 511).¹⁾

Moci { *Zdrženlivost. Síla, Spraved-*
Chtíti { mlčet... *livost* (úcta k dobrému jménu
bližního). Neoprávněné souze-
ní. Unáhlené posuzování.

Umět se ovládnout, abychom mohli mluvit nebo
mlčet *včas*: jaká *síla* a jaké *osvícení*!

Mlčení! Avšak předpokládá někdy hrdinskou
ctnost, vítěznou pomoc milosti. Na příklad Ber-
nadetta, strážící tajemství, jež jí odhalila Marie.
Tato tajemství byla pohřbena v oné prosté díven-
ce jako v hrobě, který se nedal ničím otevřít.²⁾

¹⁾ Bylo řečeno, že ukazovat neprozřetelně, co je v naší citové
oblasti zranitelného, znamená lákat, aby tam někdo udeřil. Achil-
les, polobůh, se nesvěřil nikomu.

²⁾ Andělé, kteří přece dobře věděli, že Kristus vstal z mrtvých,

Velká němá rozmluva připoutala Bernadettu po víc jak hodinu na rty velké mlčenlivé z Evangelia. Když děvčátko vstalo, odnášelo si tajemství. Nikdo ho nikdy nezvěděl.¹⁾

Poněvadž tento spis není, připomínám ještě jednou, summou ani traktátem, spokojme se několika paběrky o vztahu mezi ctností síly a mlčením.

Angelico namaloval svatého Petra z Verony s mohutnými rysy askety a bojovníka. Je učitelem síly a mlčení.

Doktrinální výklad této malby záleží ve dvou rovnicích:

Mlčení - Síla,

Mučednictví - Síla.²⁾

neřekli o tom nic Magdaleně (Bérulle, Sainte Madeleine, vyd. Bernadot, str. 61): Non est vestrum nosse tempora quae posuit Pater in sua potestate.

¹⁾ L. Théolier, Bernadette, *Elévations sur le silence*. - *Études* du 20 avril 1926.

²⁾ Sv. Tomáš dělá z mučednictví akt ctnosti síly (2-2, q 124 a 3).

In silentio et in spe erit fortitudo vestra.

Stoicismus předvídal sílu a mlčení: Konej energicky svou dlouhou a těžkou práci na cestě, na kterou se osudu zachtělo tě povolát, potom, jako já, trp a umírej beze slova. (A. de Vigny, *La mort du loup*).

Vskutku, čím je síla vniternější, hlubší, tím víc je nadána průbojností, tím je dynamogeničtější.

Hloubka, síla, mlčení tvoří souvislý řetěz.

„Učili nás v dětství, že je deset částí řeči. Prohloubená gramatika budoucnosti bude hlásati, že mlčení je část jedenáctá a nejobávanější, poněvadž je předurčena, aby zhltila všechny ostatní, tak jako had Aaronův pohltil ostatní hady. Tak

Apologetický důkaz mučednictví je v jádře v tomto učení. - Zpovědní tajemství, tak úzkostlivě zachovávané katolickým kněžstvem, je důkaz apologetický. neboť v sobě zahrnuje pomoc nadpřirozené síly. Sr. v Breviáři modlitbu na svátek sv. Jana Nepomuckého (16. května) a L. Gallois, *La faillite de Dieu ?* str. 351-352. V krásném obraze velkodušného člověka, který vykreslil Aristoteles, upozorňuje, že *mluví málo*.

na příklad otřepaný výraz „výmluvné mlčení“ není hloupost, a „mlčení vášní“ zasluhuje víc obav než nejhorší povídavost. „Spiknutí mlčení“, jiný otřepaný výraz, nemá nepochybně do sebe nic rytířského, ale je nesporně účinný, má-li se zabít „vyšší člověk“, jež nemožno zneuctít. Je to poušť ohromné stepi okolo dobyvatele, nuceného umřít hladu. Je to nekonečná samota samotného Boha, o kterém nikdo nemluví a nechce slyšet mluvit. Vzpomínáte si na zázračný zánik města Saint-Pierre na Martinique, kde 30.000 lidí bylo zahubeno v 30 sekundách *mlčeni*livým dechem sopky v sousedství?¹⁾

Mlčení je velký vychovatel duševní síly, akumulátor energie. Sportovci vědí, že chtějí-li vydržet ránu, potřebují víc síly a otužilosti, než chtějí-li sami bít, vypadnout.

Dva úkony síly podle sv. Tomáše jsou: *sustinere*, *aggredi*. Přijmout ránu, skrčit se, zahájit ofen-

¹⁾ Léon Bloy, *Histoires désobligeantes*, Crès éditeur, str. 7-8.

sivu. „Vojáci nemohou nabídnout nic než své mlčení“¹⁾)

V čem spočívá síla světců? Ze značné části v *susfinere*. Sv. František Saleský je uplatňuje v přemáhání své prudké povahy po dobu sebevýchovy, která trvala po celý život. - Sv. Vincenc z Pauly je pohaněn a udeřen, když odchází z nočního zasedání, dámou, která doufala mítru pro svého syna. Světec byl zamítl tohoto uchazeče, protože nebyl takové důstojnosti hoden. Sv. Vincenc je udeřen do hlavy, krev teče. Řekne pouze s úsměvem svému druhu: „Obdivujte, přáteli, sílu mateřské lásky“. Potlačit svůj hněv při urážce, potlačit v sobě velkou chuť promluvit, toť znamení síly! Znamením síly je také dočkat své chvíle, chvíle Prozřetelnosti pro lidi činu, chvíle osvětlení a spravedlnosti pro oběti. *Jesus autem facebat*. Tato sebevláda je něco jiného než síla svalů, toto náboženství Byzancie: *idoly ringu!*

¹⁾ Roland Dorgelès, *Les Croix de bois*, str. 287.

Snést mlčky odpor, marnost polemik.¹⁾ Jednat, vykonat svou povinnost co nejlépe, potom mlčet; *lhostejnost*²⁾ k mínění.³⁾

Vkládat uvážené mlčení (a možno-li, i radostné) mezi podnět a čin. Nikdy nečinít - a zvlášť nevykonávat - rozhodnutí, když bouří vášně a mysl je zneklidněna. Vyčkat ticha.

Mlčení, toť úspora sil a tajemství úspěchu. Síla člověka je síla rozumová. Jeho pýcha by ráda útočila zpředu, zkrátila skvělým vítězstvím, kráčela přímou cestou. To jí však není vždy dovoleno. Je třeba uvažovat, obejít překážku, opanovat se, zkrotit se, čekat na objektivní možnosti, obětovat, co se nedá zachránit. Člověk ovládá hmotu mnohem spíše meditací než silou svalů.

V tomto smyslu můžeme chápat evangelické uče-

¹⁾ Sr. Dom Delatte, Les Épitres de saint Paul, II, str. 362-363.

²⁾ Lhostejnost, nikoliv však pohrdání nebo zloba (pýcha, nadutost).

³⁾ Býti vždy ochoten opravit své chyby, nedati se však opojiti chvalami, ani ukonati posudky. Co jsme, to jsme. Z vnějšku ti na hodnotě nepřibude. Býti prcstě sám sebou.

ní o neodpírání zlu, z něhož chtěl Tolstoj udělat absolutno.¹⁾

Montalembert říkal o Lacordairovi, že měl všechnu odvahu mlčení.

Nechat odpadnout těžkosti, místo abychom odpovídali ráz na ráz, reagovali prudce - to je *časťo* nejlepší, jediná taktika, jako když přestaneme hýbat a necháme uklidnit bahnitou vodu, chceme-li ji vyčistit. Oheň zhasne sám od sebe.²⁾

Umět mlčet a získávat čas. (Diplomati dovedou znamenitě a vhodně užívat lichých slibů a sypat prach do očí.)

Mlčení je pramen *prestýže*, tak potřebného muži činu.

„V Orientě je význačnou osobností ne ten, kdo mluví, ale ten, kdo mlčí.“³⁾

¹⁾ Viz důmyslný výklad Giov. Papiniho, *Histoire du Christ*, str. 96-100.

²⁾ J. Toulemonde, *Comment soulager les nerveux*, str. 62.

³⁾ Delatte, *Epitres*, I str. 162.

Mlčení a odměřenost rodí vážnost. Generál neroztrubuje svoje tajemství. Diplomacie jest buď tajná, nebo není vůbec. Její akční pásma není tržiště.

A konečně mlčení znamená *plnost*.

Jednat rozvážně a klidně, bez hlomozného nadšení, znamená působivou sílu. *Non loquimur, sed morimur*, říkal jeden Církevní Otec pro následovatelům.

Mučedníci, hrdinové síly, nebyli povídaví. *Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini*. Byli proniknutí mlčením.

Přenesme se do cely mučedníkovy v předvečer mučení. Poslední noc Andělé obletují. Vzrušující bdění. Noc. Chlad. Hlad. Hmyz. *Sed nox illuminatio mea in deliciis meis:...* On, silák, athlét, necítí nic. Mlčení plné Boha ho uvádí do vzrušení, nahromaďuje v něm pomalu sílu, která mu zítra dovolí vítězně se postavit v boj.

Nox illuminatio mea: Toto mlčení, které ho

galvanisuje, jest jitřenkou jasného dne, který vyvstane nad jeho vítězstvím.

Mlčení je *síla* také v tom smyslu, že *šetrí a hromadí energii, aby ji mohla rozvážně rozdělit*. Kolik je tu použití!

Nerozvažovat příliš (consilium). Chorobné ochabnutí vůle z přemíry analýsy. Příklad: Amiel. Udělat rázně konec vrtochům, pokušením, černým myšlenkám, pohrdat, lehce přecházet.

Svatý Tomáš se ptá: „Musíme dlouho uvažovat, než nastoupíme cestu náboženského života?“ (Traité des États de vie.)

Mlčenlivé Karmely jsou ohniska radio-aktivity. Důkazy: Avila, Lisieux.

Magnetismus pohledů beze slov - toť síla. Pod jejich němým vlivem se otvírají duše jako dozrálé plody na slunci.

Oči Mariiny, prosebně zdvižené k trůnu Božímu. *Misericordes oculos*.

Všemohoucnost pokorná - *omnipotentia supplex* triumfuje nad Všemohoucností, kterou Spravedlnost ozbrojila blesky.

Pohled Kristův a fluidum jeho čistoty, rozrývající jako skalpel skryté záhyby duší, ohromující až do hloubi srdce, jež se bojí světla, ten pohled, který uvedl ve zmatek Magdalenu, i bohatého mladíka i Petra.

Mlčení, klid, nás disponují k životu kontemplativnímu. Všechno se rovná na své místo. Jakou sílu, jaké množství námahy a drobných poslušností, volně dopřávaných milosti, předpokládá toto trpělivé uspořádání! Co ctností je nahromaděno v tomto mlčení a v této prostotě!

Mlčení, toť plnost *dění*, jež si jenom pseudofilosofická imaginace může plést s prázdňem a nečinností moci.¹⁾

¹⁾ Tento barbarický nesmysl ničí evolucionistickou metafysiku Bergsonovu (Évolution créatrice). Bůh je mlčenlivý, nehybný, po-

Žávěr: Žopakujme si několik hodnot mlčení, této mnohonásobné veličiny:

Mlčení jako kultura ducha: *Sapere ad sobrietatem. Nescire quaedam magna scientia est* (Tacitus).

Mlčení činu, které vytváří klid tím, že potlačuje spěch a přetíženost.

Mlčení, vychovatel vůle: soustředění na přítomnou povinnost.

Mlčení při vzpomínkách na minulost:¹⁾ pohřbí ji v Bohu.

Mlčení při obavách o budoucnost: svěřit ji Bohu.

Mlčení při strachu, nejistotě: odevzdanost, zahrnující v sobě činnost tří theologických ctností.

Mlčení, sebezapomenutí, zdokonalení v pokoře.

něvadž je Plnost bez mezer. Moc a Síla „v mezích“. Pohyb je projev tísně, směřující k *quies in bono possesso*.

¹⁾ V XXXI. zpěvu Očistce noří se Dante do Lethe, řeky zapomenutí. Vychází z této mystické lázně, která přináší zapomenutí na minulost, obklopen 7 hlavními ctnostmi, které mu uspořádají slavnost (verš 121-145)

Jednání a kontemplace.

Podařilo se mi vniknout k Demosovi Kuysterovi, vynikajícímu profesorovi sanskrtské filologie na pansovětské universitě v Grossdenker.

Našel jsem velkého muže, jak sbíral 4.033-tí z listků, jež nashromáždil pro své dilo, věnované „*Vlivu zendských a sanskrtských kořenů na morfologický vývoj indoevropských dialektů.*“

Řekl mi bez okolků: „Vy mniši jste paraziti. Já, však jsem člověk pozitivní. Co se týče mystiky, mám důvěru jen v lidstvo. Budoucnost náleží sovětům. A pro ně pracuji. Racionalistické uspořádání země, které vbrzku skuteční všezemský komunismus, odstraní bezohledně lidi kontemplativní. Nač jsou ty Karmely? Prohlašuji shodně s pravým zakladatelem křesťanství Saulem z Tarsu, že ten, kdo chce jíst, musí pracovat!“ Tak mluvil Demos Kuyster, pýcha věku pozitivního.

Fakta ovšem nevývratně odporují tvrzení tohoto pozitivisty.¹⁾

Přihlížíme-li jen k *výsledkům* - a to je přece, nemylím-li se, pravá metoda pozitivistická - jsou tedy lidé kontemplativní bez ceny?

V této věci se duchové, kteří nejsou nijak prostřední, liší od Demosa Kuystera.

Velký H. Poincaré řekl:

„Vymoženosti průmyslu, které obohatily tolik lidí praktických, by nebyly spatřily nikdy světlo světa, kdyby byli existovali jen tito praktičtí lidé a kdyby před nimi nebyli žili lidé *pošetilí*, kteří zemřeli chudí, kteří nikdy netrávili čas myšlenkami na užitečné věci a kteří přece měli jiného vůdce nežli svůj rozmar. Je to proto, že tito *pošetilci*

¹⁾ Nedejme se mýlit šalebností slov. „Pozitivní“, aplikováno na jisté duchy, kteří se k němu hrdě hlásí, znamená „omezený“. Říká se to také o jistých agnostících čilého ducha, jimž však vražedná metafysika zlomila křídla. Aristoteles, sv. Tomáš, jsou *pozitivisté*, ale vycházejí-li ze skutečností, jdou až k hranici moci ducha a za samotnými jevy kladou jako oporu *bytí*.

ušetřili svým nástupcům námahu myslet.“¹⁾

A jinde shoduje se, aniž snad o tom ví, s Aristotelem a svatým Tomášem, když píše: „Hledání pravdy má být jediným cílem naší činnosti; je to jediný cíl, který je jí hoden... Chceme-li člověka oprostít od hmotných starostí, je to proto, aby mohl užívat svého času - té svobody k studiu a rozjímání o pravdě.“²⁾

„Lidé činu vykonali snad polovici práce v dějinách lidstva; druhou polovici vykonali však lidé kontemplativní.

Vizte toho povaleče, který tráví svůj čas hovorem a procházkami se svými přáteli: je to Sokrates.

A tento žebrák, tak neschopný, že když bezděčně založil náboženský řád, nemohl zůstat jeho hlavou, toť František z Assisi, člověk, který (cituji

¹⁾ H. Poincaré komentuje výrok Machův citovaný R. Poincaréem (Discours à la Sorbonne, 24. května 1924) a připojuje: „Zajisté! Právě z čisté vědy vychází paprsek osvětlující vědu aplikovanou, která by bez čisté vědy nebyla ničím“.

²⁾ La Valeur de la Science, str. 1.

mínění Renanovo) měl po Ježiši největší náboženský vliv na svět.¹⁾

Lidé kontemplativní přinášejí tedy konkrétní užitek. Člověk z lidu (a kolik lidí je s tohoto hlediska „lidem!“) má tvrdošíjný předsudek proti kontemplaci. Zahaleči! Římané, lidé pozitivní, dávali škole jméno „*ludus*“.

Srovnej na příklad Brémontiera, který tím, že objevil způsob, jak obdělávat Landy, zvýšil cenu 500.000 hektarů opuštěné půdy z 9 franků na 100, potom na 1000 franků.

Sud pryskyřice, který se prodával před válkou za 30-40 franků, stojí dnes asi 400 franků.

Brémontier byl ovšem za svého života zneuznán a předmětem posměchu. Dnes má svou bustu v Arcachoně.

Huxley řekl o Pasteurovi: Za pohromy, které odvrátil, a za životy, které zachránil, byl by mohl on samojediný vyplatit výkupné Francie.

1) R. de Gourmont, *Epilogues*, I, 64.

Utilitarismus, aktivismus, amerikanismus zasáhly v našem pozitivním věku i duše kněžské. „Činy! Stále činy! Realisace!“ Tito aktivisté mají tajné pohrdání k lidem kontemplativním, těm lenochům, těm parasitům. *Im Anfang war die Tat*. Nikoliv, na počátku bylo Slovo! „Dávejte nám věci *praktické*; žádnou mystiku; žádnou metafysiku!“

Ubohé vrabčí mozky! Katolické kázání, obracející se k bytostem deiformním, *consortes divinae naturae*, k bytostem, které jsou svým průkazem, svým křtem a svou vírou v Krista živoucí Svatostánky Trojice-christoforové, theoforové - (nosíme v sobě Trojici a její štěstí - přece máme černé myšlenky; náš život je plný trhlín; ó té paradoxní slabosti bídneho *homo animalis*!) k bytostem, povoláným nazírat na Boha tváří v tvář, toto katolické kazatelství *nemůže a nemá* být přízemním kázáním moralisujícího kazatele nebo laického filosofa, který si vystříhl pastorský

kabát z roucha Prorokova. Ach, ti to Homaisové života křesťanského!

Existuje něco „spekulativnějšího“, zdánlivě méně se dotýkajícího „praktického“, jako je tajemství Svaté Trojice? A je to přece naše všechno, základ života křesťanského na zemi i na nebi: rozjímání o Trojici, připodobňování k Trojici.

Haec est vita aeterna ut cognoscant te.

Analysujeme-li člověka dopodrobna, tu pak to vlastní, *jediné potřebné*, neznamená za každou cenu *jednat*..., nýbrž rozjímat v ústraní víry, a každý podle svého stavu a míry daru od Boha, o nadpřirozených skutečnostech immanentních nebo transcendentních.

Ten, kdo toto nepochopil a nezorganisoval podle toho svůj náboženský život, nezná *essenci křesťanství*, ten život křesťanský, jehož zářícím jádrem je zbožštění člověka působením minulosti. Svatá Trojice je základní dogma katolické víry a katolického života, který chce být něčím jiným

než povýšeným moralismem. Není-li tomu tak, pak jsme, hovořeno nábožensky, blíže Židům než Kristu.¹⁾

„Ale k čemu to slouží?“ ptá se nízký a neinteligentní utilitarismus Nikodemův.

Svatý Tomáš se snaží ve své neotřesitelné trpělivosti vysvětlit tomuto pozitivistovi, že „Dobro“ se rozprostírá, rozvětňuje ve tři větve: *Bonum honestum, utile, delectabile*.

Honestum, přesně mluveno, „neslouží“ k ničemu. Jemu se slouží. (Tak asi, jako půvab a kouzlo *společenských umění* je v tom, že „neslouží k ničemu...“ leč k tomu, aby nás okouzlovala a aby nám byla útočištěm, když chceme vybrednout z hrozného utilitarismu naší průmyslové civilisace). Toliko prostředek „slouží“, je k něčemu. Arci *cílem* je kontemplace. Ta „slouží“ v jistém smyslu, neboť její úlohou je organisovat a uvá-

¹⁾ Lebreton. *Les Origines de la Trinité, Le Dieu vivant*, úvod : Garrigou-Lagrange, Dieu, str. 497-515.

děť do pohybu - *finis, causa causarum*. - Cíl je závěrečný kámen klenby a poslední vysvětlení veškeré naší činnosti. Což Aristoteles neorganizuje město na prospěch toho, který rozjímá ve stavu blaženosti? Tak mluví on, pohan a laik: *omnia propter electos*.¹⁾ Bezpečnost rozjímajícího je poslední příčina existence čteníka. Kontemplaci náleží tudíž místo popřední. Apoštolové ustanovili stav jáhenský, určený k rozdělování almužen, aby sami byli volní a mohli se věnovat modlitbě a kazatelství. Ale duch lidský, rozkladný i konstruktérský, rád *staví profiklady: Právo a síla; autonomie a autorita; kontemplace a čin*... Ano, rozlišujeme, abychom nemátli pojmy, ale ne proto, abychom se osvobozovali od harmonisování a redukování množství na jedno.

¹⁾ Podobně i sv. Tomáš. Sr. Christus, La Religion Chrétienne, str. 191. - Tam, kam došel svatý Tomáš, vystavujeme se nebezpečí, že budeme směšně povrchní, nepůjdeme-li v jeho stopách. Roz-

Kontemplace a čin nejsou *antagonisti*; jsou přátelé a spolupracovníci, nikoliv sokové.

Bylo řečeno, že člověk činu má takovou cenu jako meditace.

Vyslechněte mínění velkého spirituála P. Lalle-manda, S. J.

„Kontemplace je velmi nutná pro život apoštolský a nijak s ním není v rozporu.

Kontemplace nebrání horlivé péči o duše, naopak zvětšuje ji třemi zřeteli, jež vydatně uplatňuje:

Prvý je cena duší a jejich důstojnost. Duše jsou schopny obsáhnout Boha, a s tohoto hlediska není jediné, která by nebyla neporovnatelně cennější než nebe a země i se svou velikostí a bohatstvím.

Druhý je touha získávat duše, kterou projevuje náš Pán. Duše náleží Synu Božímu; on daroval svůj život, aby je vykoupil. Umyl je svou krví.

jímat a pojednávat o dvou životech: aktivním a kontemplativním.
2. 2, of. 179-182. - Leden Carême 1923.

Poněvadž jsou tyto duše jeho dědictvím a jeho královským majetkem, není práce, kterou by nebylo hodno vykonat pro jejich spásu a jejich povýšení.

Třetí je stav duše v hříchu. Jak je tato duše nešťastná, blízká peklu! Tyto úvahy vnukly svatému Pavlu přání, být vyvrhelem v očích bratří, a mnohým světcům přání, trpět to, co Bůh by si žádal pro spásu duší. Takto cítila svatá Kateřina Sienská, Markéta Marie“.

Jednání nejen že neodporuje kontemplaci, nýbrž je dokonce jejím spontánním výkvětem.

„Mám-li radost z toho, že se učím“, říkal Seneca, „je to v naději, že budu sám učit. Nejkrásnější, nejúčinnější objev by se mi nelíbil, kdybych ho nemohl sdělit“.

Božské hodnoty mlčení

Jednotlivé poznámky

Modlitba a mlčení.

Nadužívání přesně vyměřených metod a formulí; nedostačující sebezapomnění; nezřízený antropomorfismus: to vše jsou nepřátelé svobody, potřebné pro vzestup duší. - I ve svých důvěrných vztazích k Bohu cheeme příliš mnoho mluvit, místo abychom se snažili ponořit se v mlčení.

Chceme-li se spojit s Bohem, musíme podrobit ducha postupnému obnažení, vysvobodit ho z přílišného množství hrmotivých a nevhodných obrazů. (Sr. Jean de Castel, L' union à Dieu.) Rozum, vyděšený tímto úsilím, které pokládá za ochuzení, za cestu k ustrnutí, chtěl by mluvit a jen mluvit... tvořit slova.

V duši, kterou samota a mlčení očistily a soustředily, upevňuje se touha a spojení s Bohem modlitbou. Tento svět je jako závoj, zahalující onen svět: modlitba tento závoj odstraňuje. Tento svět je jako ostrov, vzdálený od břehů věčnosti: modlitba k nim tvoří most. (Sertillanges, *La Vie catholique: La Vie de prière.*)

Mlčení prodlužující činnou modlitbu dovoluje uskutečňovat paradoxní - *humanum dico* - předpis Kristův: *semper orare*. Rozlišujeme mezi *aktem modlitby* a *stavem modlitby*, „uvolněnou“ to modlitbou, náboženským postojem duše, udržované a živené aktem modlitby. (Sertillanges, cit. místo, a Petitot, *Sainte Thérèse de Lisieux* str. 93.)

Akt modlitby a *stav* modlitby si navzájem prokazují služby.

Modlitba se začíná v mlčení, tak jako vytrysknuvší pramen v poušti.

Mlčení, které kázeň ukládá smyslům, choutkám,

duchu. Mlčení, které nás uvádí do stavu vnímavosti, pružnosti, zatím co nasloucháme hlasům Božím, hlasům „volajícím na poušti“.

Modlitba se končí v mlčení.

Vznešená malomyslnost vyrazila pero z rukou svatému Tomáši.

„*Tibi silentium laus*: mlčení člověka je nej-důstojnější chválou pro božský majestát. Mlčení víry, obdivu, lásky“ (Monsabré).

Mlčet před nevýslovným! Lidská slova jsou jako Procrustovo lože pro vznešené reality Boží, které nás do nekonečna přečnívají.

Naše negace týkající se Boha sahají dále než naše klady, tak jako destruktivní moc dítěte sahá dále než jeho schopnost tvořivá. Může zapálit město tím, že uvolní vázanost prvků, ale jak ho znovu vybudovat?

Říkajíce „Otče náš...“ uvědomujeme si, že slova

zakrývají realitu, ale realitu tak vznešenou, že jestliže přímo neodporuje našim představám, aspoň je nekonečně převyšuje a přesahuje. Slova v takovém případě označují hranice Oceánu, do něhož je nám dopřáno vstoupit „velkým mlčením“. Je nám dopřáno přesáhnout hranici slov, vejít do němé adorace, „zářivého mraku“ nebo „mystické temnoty“, o níž mluvili s takovou silou velcí kontemplativní duchové: svatý Pavel, svatá Anděla de Foligno, svatý Jan z Kříže.

Už v řádu lidském pocíujeme jakýsi stud a bezmocnost, máme-li vyjádřit hluboké city, nechť už jde o obdiv, lásku, nebo utrpení. Velké bolesti jsou němé. Báli bychom se, že bychom je snížili, že bychom je zmaterialisovali, kdybychom je vyjádřili. Také modlitba se skonává v mlčenlivé kontemplaci. A mlčení člověka před nesdělitelnými hloubkami Božími je převznešená a přechistá kontemplace. Mlčení, které nás uchvacuje před nedostatečností našich formulí, máme-li vy-

jádrít nevyslovitelné reality Boha a hlubokost jeho tajemství - zdaž není nejvýraznější z modliteb a nejčistším darem, jaký můžeme sami ze sebe poskytnout Trojici, která obývá naše duše, zapomínáme-li sebe samých a našeho planého mluvení?

Mlčení vládne v nebi, kde blažené duše rozjímají. Jsou pohrouženy v ztrnulost nekonečného obdivu, ztraceny ve vznešeném předmětu svého pozorování. V extasi a mlčení zkoumají nevyčerpatelnou Krásu, nevyslovitelný Princip Srozumitelného, bez jakékoliv zprostředkující myšlenky, zatím co esence čisté pravdy dotýká se přímo jejich vlastního rozumu.

Jejich vůle je také v „extasi“ - jsouc trvale zaujata přechistou láskou k Nejvyššímu Dobru.

Modlitba a mlčení: jak dobře se shodnou tyto dva přátelé!

Miluji modlitby „sugestivní“, které nás zlehka uvádějí do mlčení, v němž se setkáváme s Bohem; modlitby, v nichž mohou v přestávkách mezi formulemi vzdechy odlétat a záchvěvy duše zhasínat bez chvatu; modlitbu střídanou a pomalou, v níž se náboženské rozechvění vstřebává až do srdce.

Miluji „Tajemství Ježíšovo“; miluji verše Utrpení svaté Kateřiny de Ricci a vzdechy blahoslaveného Suza, Žalmy, dialogické modlitby *Následování*, a v oblasti trochu nižší *Sen Gerontii*.

Mlčení je jedna z forem lásky u pokorného „žáka Moudrosti“.

Pozornost v sobě zahrnuje mlčení a soustředění. Pozornost prokazujeme jen takovému objektu, který vzbuzuje zájem, který je schopen lásky.

„Což si nevzpomínáš, že jsem ti často odpovídal, jakmile jsi po tom zatoužil?... Tvoje přání tedy postačí, aby mě zavázala k odpovědi.“

Je pravda, že chci být žádán, ale tvoje přání je přirozená modlitba, která se v tobě tvoří. Právě opravdová láska k pravdě prosí a dosahuje toho, že nazíráme na pravdu, neboť já činím dobře těm, kteří mě milují, zjevují se jim, živím je tím, že jim vyjevují svou podstatu.

Žádáš-li bez pozornosti, je to nedostatek lásky. Žádáš-li pozorně, ale bez vytrvalosti... odpovím ti, ale tak potichu, že neuslyšíš mé odpovědi, neboť tvoje láska je příliš slabá, než abys mohl obdržet, oč žádáš“.

(Malebranche, Méditations chrétiennes, 3e Méditation.)

„Láska ve svém nejvyšším stupni nezpívá; mlčí, vylévá se v jediném vzdechu, kterým se chvěje celá duše. Právě v tomto smyslu dáváme třetí osobě v Trojici jméno Duch, *Spiritus*: dech, vzdech...“ (Mr Landrieux, Le Divin Méconnu, str. 10.)

Mlčení, velké mlčení je vlastní Bohu. Bůh, mající Věčnost a Všemohoucnost ve službách své svobodné lásky, hrozi se povyku, hrozí se udýchaného spěchu.

Bůh dělá všechno víc než královsky, dělá to božsky.

Bůh je božsky mlčenlivý.

Zachovává především mlčení nad dušemi, jež jeho tvůrčí láska volá k životu.

Ach, pronikavá upřenosti, účinná svrchovanosti, věčné ticho tohoto pohledu, upřeného odevždy na mne! *In caritate perpetua dilexi te, propterea attraxi te.*

Mlčení Boží nad duší hříšnickovou, nad bouřícím se trpaslíkem, nad touto vzpurnou duší, oddanou duševnímu zmrtvolnění! Velkodušné mlčení!

Ach, tato vznešená a děsivá trpělivost, klidná, že až vzbuzuje hrůzu, když stáví proti zlu a jeho odvážným provokacím jen velké mlčení anebo

lehký varovný hluk, který jediný předchází hřmění soudu. *¹⁾)

Mlčení božských zjevení.

Nad naším vlastním osudem. Kdy a jak zemřeme? *Ignoramus et ignorabimus!* Je v tom moudrost Boha, který tím, že nám toto skrývá, nás šetří a nás pohání. *Latet dies ultimus ut observetur omnis dies.*

Nad některými tajemstvími života budoucího. Zjevení nám říká právě tolik, kolik potřebujeme, abychom si zjednali spásu. *E questo basti a vostro salvimento!* Nepřijímat *sapere ad sobrietatem* v těchto věcech, je neklamné znamení obmezenosti.

Mírnit tedy a krotit potřebu vědomí, dotvrzování za každou cenu, neboť toto je, zároveň s náboženskou neznalostí, psychologická příčina literatury apokryfni, spiritismu.

¹⁾ P. Sertillanges, *La Vie Catholique*, *La vie pécheresse*.

Mlčení Věčnosti. Jaký je osud duší zesnulých? Někdy Bůh nazdvihne docela maličko číp závoje; dává znamení a vnitřní osvětlení duším, předurčeným k rozluštění těchto znamení. (Svatá Teresie z Lisieux a Pranzini.)

Mr d' Hulst, který má tak pronikavý smysl pro křesťanství, vyjadřuje se takto o tomto palčivém bodu:

„Je utrpením pro zbožné duše, které ztrávil svůj život v žhavých prosbách za obrácení milované bytosti, vidí-li ji, jak opouští tento svět, aniž dala jaké znamení přeměny ducha nebo srdce, o kterou tolik prosily a v naději na kterou hromadily své oběti. Věříme, že jim nenabízíme plnou útěchu, otvíráme-li jejich naději, zdánlivě zklamané, perspektivu tajné účinnosti, která je vyhrazena jejich modlitbám. Opravdu jen Bůh zná tajemný vztah, který existuje pro každou duši mezi osvětlením a přijatými milostmi a mezi korespondencí vůle. Existují bez pochyby podmín-

ky spasení, které vzhledem k nám mají charakter absolutní v tom smyslu, že nemůžeme od nich osvobodit ani samy sebe ani své bratry. Jsme vázáni touto zjevenou úsporností a nemohli bychom bez domýšlivosti vyznačit jinou cestu do nebe než tu, kterou označují dogmata a přikázání. Ale Bůh není otrokem zákona, který vytvořil. Může poskytnout tolik ekvivalentů prostředků spásy, určených zjevením, kolik se mu jen zachce. Zůstává sice neúprosně pravdivé, že nikdo nedojde Boha leč prostřednictvím Kristovým (Jan, XIV, 6), avšak neznáme všechny způsoby, jak vejít ve vztah s Kristem, ani jak čerpat z jedinečného pramene Vykoupení a jeho zásluh. Bůh může podle své vůle vyhradit upřímnosti některých duší nedobrovolně zaslepených buď pomoc, která by je přivedla v tomto životě na oficiální cestu spásy, nebo osvětlení a milosti, které se nedají poznat zvnějšku a které uvádějí do nebe cestami, které jen On vidí.

Zůstáváme jen při analogiích víry, tvrdíme-li, že jen zlá vůle člověka, za kterého se modlíme, může anulovat účinnost modlitby, a že prosby žádoucího srdce nejsou nikdy ztraceny, jsou-li obětovány ve prospěch duše, která neodolá Dobru, jež zahlédla. Což to není podobné přesvědčení jako to, které přivedlo Alfonse de Liguori, hovořícího o jakémsi zoufalci, který se byl vrhl do řeky, k výroku: „Milosrdenství Boží se může vejít i mezi most a vodu.“ Věříme s největšími Učiteli života duchovního, že žádná duše nepouští tento svět, aniž se jí dostalo poslední návštěvy a naléhavého vyzvání božské Dobroty. Víra může kličít právě tak jako lítost pod posledním paprskem tohoto slunce. (Mr d' Hulst, Carême, 1893, str. 240, poznámky.)

Mlčení Boha v jeho vnitřním životě.

„Mlčení je sám zákon a zvyk Boží. V celé věčnosti existuje intensivní život, sahající od Otce

k Synovi a k Duchu svatému; a tento život se rozvíjí v naprostém mlčení. Také život, který Bůh uděluje organické přírodě, je život mlčenlivý; míza stoupá, strom pučí a zraje v mlčení. Přiblíží-li se Bůh, aby mluvil k svým tvorům, vždy se projevuje v mlčení, podle obdivuhodného svědectví svatého Jana z Kříže: „Otec pronesl jedinou řeč, a to své slovo a svého Syna; říká ji věčně ve věčném mlčení, a jen v mlčení ji duše slyší“. Mlčení je láska, je to pomoc, kterou přinášíme Bohu, aby nás mohl naplnit, jak On chce“. Matka Marie Ježíšova, zakladatelka Karmelu v Paray-le-Monial.

Mlčení Boží v Starém zákoně.

Bůh nejdříve mluví v ráji a potom po zhřešení se zahaluje v mlčení; zem je nehodna jeho řeči.

A jaké mlčení! *Deus absconditus*... Bloudění lidí, hledajících tápavě zastřené Boha... *si forte affrectent eum*. - Ale on mluvil k národu

privilegovanému: *Multifariam multisque modis loquens Deus patribus in prophetis...*

Diskretní hlas, který šíří své vlnění v lůně Israele. Pokrok myšlenkymesiánské, myšlenkymonoteistické, prorážející jako jitřenka nebem Dějin. Slib se precisuje a rozšiřuje, roznášen diasporou...

Potom mlčení od Malachiáše až po Jana Křtitele. Konečně poslední příprava - propuká hřímání „hlasu volajícího na poušti.“ Jan je člověk, který přišel vydat svědectví. Bůh, sám Bůh přerušuje mlčení: *novissime locutus est in Filio. Ego veritas. Praedicate super tecta. Omni creaturae. In omnem terram exivit sonus eorum.* Pomsta Řeči!

Mlčení Ježíšovo.

Evangelium je střídání mlčení a řeči podle učného rytmu. Toto musíme hledat na každé stránce posvátné knihy. - Nic nemůže nahradit tuto osobní meditaci.

Ždá se mi, že mezi současnými náboženskými spisovateli není nikoho, kdo by byl mluvil o tomto vznešeném tematě se sugestivnější výmluvností než P. Sertillanges ve své knize *Ce que Jésus voyait du haut de la croix*. Na příklad tato stránka o Ježíšovi a modlitbě mlčení:

„Mlčením Ježíš ve svých svatých nocích dokončoval to, co byl ve svých vyslovených modlitbách pronesl za nás a sebe samého; vidíme ho na hoře, jak se oddává více extasi než mluvení; je do ní dlouho ponořen; hrouží se svým posvěceným životem do prvního života, uvádí do vzrušení své tepny a srdce, drtí svého ducha, vzdává se své vůle, padá v prach celou svou bytostí v jediné a němé počtě... jeho osoba je sám kult. Chce-li vzývat a se kořit, stačí, aby řekl: tu jsem! Jako Jan Křtitel a více než Jan Křtitel, je celý on jediným hlasem; když nemluví, miluje, a to samotné nás přivádí ke spáse a je oslavou Otcovství nevyslovitelného.

Ze stejných, ale ještě zesilněných důvodů je mlčení na Kříži, které spojuje sedm slov, nejvýmluvnějším komentářem pro tyto tajemné projevy. Mlčení, které je květem adorace; mlčení, prosba nejnaléhavější, uchyluje-li se k ní touha oživená láskou, je tudíž na Golgotě ekvivalentem modliteb celého života Mistra. Obsahuje všechny a s nimi i naše; koncentruje je, a Církev si jen vypůjčí z tohoto pokladu, když rozšíří všude volání a chválu a dá jim zazníti jako hlasu velkých vod." (Cit. dílo, str. 299-300).

„Mlčení Ježíšovo, které je mu vlastnější než samotná modlitba, je vázáno na samotu, již styky a vztahy vypočítané v Evangelii nemají moc porušit. Tato duše, která přetéká myšlenkami a rozlévá se slovy, že by byly mohly naplnit paprsky celého světa (Jan, XXI, 25), kdyby byly bývaly napsány, zůstává němou propastí; tato duše, která je připoutána ke každé duši a ke každé vidi-

telné nebo neviditelné realitě, je svým způsobem vždy sama.

Ježíš se chová uprostřed našich zmatků jako večer na své hoře. Zem spřádá své dny a noci; Kristus spřádá svůj život se stejně trpělivou a silnou věrností; ale v jeho nitru je obdivuhodný klid. On jedná a jeho duch předsedá jednání, kterému věnuje své srdce; přesto však je volný; může neustále přijímat tajná poselství; naslouchá nebeské hudbě; uskutečňuje v plnosti to, co říká jeho apoštol: „Naše obcování v nebesích jest“. (Philip, III, 20). Str. 303-304).

Zvláště za svého požehnaného utrpení se Ježíš ukazuje kouzelným Učitelem mlčení.

Na hostině u Šimona, která o málo předcházela dramatu, můžeme si představit němý dialog, který se rozvinul mezi Duchem Ježíšovým a slzami Magdaleninými ve chvíli, kdy mu omývala nohy (sr. Bérulle, Sainte Marie-Madeleine).

„V noci smrtelného zápasu je Kristus sám, ne-
napravitelně sám, jako jsou a vždycky budou ti,
kteří se pozdvihnou nad ostatní a kteří trpí za
noci, aby dali světlo všem (G. Papini, Histoire
du Christ, str. 322). - Je známo, jak pateticky
dal vyniknouti této samotě Ježíšově Pascal na
oněch jedinečných stránkách, nepřesně označo-
vaných jako tajemství Ježíšovo. Možná, že má-
me vidět v této volné meditaci komentář k první-
mu bolestnému tajemství Růžence.¹⁾

Ještě jednou a zvláště zdůrazňuji - tu jest místo
pro osobní meditaci! Chci a mohu uvést jen
několik ukázek.

Obdivuhodné téma pro řeč: Mlčení Ježíšovo
v jeho Umučení.

Mluví. Mlčí - *ita ut miraretur praeses vehe-*
menter.

¹⁾ Viz Pascala od P. Petitota a pronikavou studii H. Bremonda
Prière de Pascal v IV. svazku Histoire littéraire du sentiment re-
ligieux en France.

Hledat s úctou *příčinu* tohoto střídání odpovědi a mlčení.

Mluví k Marii, k Janovi - proč vůbec nepromluví k Magdaleně ? (Bérulle).

Ježíš před Herodesem. - [Herodes je „*davem*“, když si přeje kejklířského a zábavného mesiáše, a je jím také proto, že je povídavý.] Hle, jak se pouští do vyslýchání Ježíšova *mnoha slovy* ! Ale Ježíš mlčí. Ach, jak toto mlčení tíží a drtí opovážlivce a jak je poučné věřícímu ! Poněvadž Herodes nemá nijaké náboženské autority, Ježíš nemusí vysvětlovat své poslání; pravda by mu nijak neprospěla, neboť on není upřímný; zázrakem by ho podplatil, a bylo by to jen zneužití Boha. Ježíš se tedy uzavře do svého mlčení; resignuje s pokornou trpělivostí, ale nesvěří se. (Sertillanges, cit. d., str. 229).

Vlastní důvod mlčení a mluvení v Utrpení je

sláva Boží, zájem o duše; nikdy rozmar nebo sobectví. Moudrost a rozvaha řídí: Ježíš na příklad mluví k dcerám jerusalemským. S tímto „kličem“ třeba se zhloubat do podrobností.

Slova Ježíšova na kříži jsou krásná. Meditace dvaceti století nevyčerpala jejich podstaty. Ale co říci o jeho mlčení? Řeč je samotné tryskání vnitřní Plnosti. „V sedmi slovech mohli bychom nalézt soustředěno všechno, co zajímá svět a duše. Těmito sedmi branami může se člověk přiblížit ke všemu. Ale kdo vypoví bohatství, poskytovaná v mezidobí mlčení tomu, kdo je může přijmouti? Ježíš mluví, aby splnil svou povinnost učitele a pastýře; mlčí, aby vykonal svou úlohu beránka; v obou případech vůdce, který se projevuje, nebo *beránek, který mlčí*, zachovává svou universální jasnovidnost a starost jako vzpomínku na celou dobu (Sertillanges, cit. d., str. 7).

Ježíš praktikuje mlčení nejen za sebe, ale ukládá jeho kult a přísné dodržování těm, které miluje a kteří chtějí milovat jeho.

Zpět, mluvkové! - volá na nás Evangelium.

Dřív, než se stal Petrem, utvzovatelem svých bratří, nepřetržitým pramenem osvětlení v Církvi; dříve než přijal Ducha a byl očištěn slzami, je dobrý a naivní Cephas člověkem nevhodných řečí a mluvného enthusiasmu. Na příklad při proměnění anebo ještě spíše když Mistr předpovídá pohanu Kříže, volá: „Nedej Bůh, Pane!“

A Pán peskuje dosti tvrdě domýšlivého rádce.

Jaký kontrast mezi tímto zcela lidským povídáním a nadpřirozeným mlčením Mariiným a Ježíšovým!

Marie! Mohli bychom rozvést toto téma v serii meditací: mlčení Mariino při Zvěstování, v celé řadě tajemství Dětství (sr. D. Delatte, L'Évangile de N.-S. Jésus-Christ, le fils de Dieu, sv. I., str. 30; Bossuet, Elévations sur les mystères).

Vnitřní plnost Mariina, nahromaděná v mlčení (*Conservabat omnia verba haec conferens in corde suo*) vylévá se v písních chvály a pokory jako *Magnificat* - nebo v slovech prostých a odvážených, proniklých moudrostí. - A po Svatošních svátcích se vrací do stínu. „Jestliže Evangelium mlčí, neznamená to nikterak zapomenutí; je to spíše bezmocnost. Jemnocit žádá, abychom přikryli tak sladké tajemství a abychom nestírali s něho půvab. Mlčení, které se nad Marií vznáší, nejen že ani zdaleka neznamená její opuštěnost, ale podtrhuje její velikost“ (Sertillanges, cit. d., str. 281).

Svatý Josef, muž mlčení - hrdina mlčení. Bylo konstatováno, že okolo něho vládne trojí mlčení: *jeho vlastní*: Evangelium necituje ani jediné slovo od něho; *mlčení Ježíšovo*: ani jediné slovo chvály pro jeho otcovského živitele; *mlčení*

Církev! Nevylvořila mu veřejného kultu za celá staletí. Stojí za to, abychom se zamysleli nad prozřetelnostními důvody tohoto opoždění při oslavení bytosti, která po Marii je nejúžejí spjata s Kristem. - Arnošt Hello viděl uspořádání Prozřetelnosti ve faktu, že „objevení“ sv. Josefa, člověka mlčení a prostého života, bylo vyhrazeno moderní době, plné povyku a komplikací. A poněvadž jsem právě jmenoval jednoho z těch, kteří nejlépe psali o tomto velikém svěťci, zopakujme si tuto stránku *Fysiognomií svatých*: „V jaké vnitřní hloubi sídlil asi muž, který cítil, že Marie a Ježíš jsou ho poslušni, muž, jemuž mlčení odkrývalo hlubokost tajemství, jehož byl strážcem! Když řezal své dřevo, když viděl dítě pracovat pod svým vedením, jeho city, prohlubovány touto neslýchanou situací se oddávaly mlčení, které je ještě dále prohlubovalo a z propastné hloubi, v níž žil se svou prací, měl sílu neřici lidem: *Syn Boží je tu...* Mluví mnoho těch, kteří nemají co

řící; svatý Josef, který má toho tolik co říci, nemluví. Schovává ve svém nitru velikost, o které rozjímá.“

Co na tom záleží, že svět nás nezná, jestliže Bůh nás zná a nám přisuzuje své svědectví? - *Erat vir iustus.*

A po *mlčení Evangelia* slušelo by se zastavit před *mlčením eucharistickým*, ještě více zdrcujícím mlčením „Boha-chleba, Boha-mlčení“ (výraz P. Théoliera, cit. článek z *Études*). *At hic latet simul et humanitas...*¹⁾

Ale co zможou v zápase s těmito vznešenými náměty naše chabá slova? A což už jsem sám příliš nemluvil - aniž jsem se jen dotkl *podstaty* mlčení?

Tedy s Bohem, čtenáři. - V hodinu vždy dojímavou na sklonku dne jdi se pomodlit v ústraní

¹⁾ Viz krásné *Elévations sur la Prière au Coeur eucharistique de Jésus*. Předmluvu napsal P. Garrigou-Lagrange. - Éditions de la Vie spirituelle.

k Mistrovi svého osudu a dějin, ke Králi skrytému v stínu své oratoře, před níž se mihotá mlčenlivě věčné světýlko. On jediný ti bude moci hodně mluvit sám o sobě. - A budeš-li mít čas a chuť, pomodlíš se za neznámého hříšnika, který napsal tyto řádky.

In silentio et in spe erit fortitudo vestra.

Kurs třicátýdevátý

v květnu léta Páně 1937

Přeložila Anna Šnýdrová pro pořadatele a vydavatele Kursů Josefa Floriana ve Staré Říši. Podle osnovy Ant. Lískovce vytiskla knihtiskárna Viktora Dvořáka v Mor. Budějovicích. Na skladě u Marty Florianové ve Staré Říši na Moravě. - Deo gratias.

